

Vergaderjaar 2019–2020

CXXXVIII

Europees Semester 2020

D

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 7 mei 2020

In haar (digitale) vergadering van 14 april 2020 besloten de leden van de vaste commissies voor Financiën¹ en voor Economische Zaken² en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om in schriftelijk overleg te treden met de regering inzake het Nederlandse Stabiliteitsprogramma 2020 en het Nationale Hervormingsprogramma 2020.³ De leden van de commissies hebben kennisgenomen van beide programma's die betrekking hebben op het Europees Semester 2020.

Naar aanleiding hiervan is op 17 april 2020 een brief gestuurd aan de Minister van Financiën.

Een gelijklopende brief als deze is aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat verstuurd.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat heeft op 23 april 2020 gereageerd.

De commissies brengen bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier voor dit verslag,
Van Dooren

¹ Samenstelling **Financiën**:

Essers (CDA), Koffeman (PvdD), Backer (D66), Ester (CU), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Apeldoorn (SP), Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Jorritsma-Lebbink (VVD), N.J.J. van Kesteren (CDA), Schalk (SGP), Van Rooijen (50PLUS), Wever (VVD), Van Ballekom (VVD), Crone (PvdA), Frentrop (FVD), (voorzitter), Geerdink (VVD), Gerbrandy (OSF), Karimi (GL), (ondervoorzitter), Van der Linden (FVD), Otten (Fractie-Otten), Rietkerk (CDA), Rosenmöller (GL), Vendrik (GL), Van Wely (FVD) en Van der Voort (D66).

² Samenstelling **Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit**:

Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA), (voorzitter), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Gerbrandy (OSF), Van Gorp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), Van der Linden (FVD), (ondervoorzitter), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Van Pareren (FVD), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL) en Van der Voort (D66).

³ Bijlage bij Kamerstukken I 2019/20, CXXXVIII, C; Bijlage bij Kamerstukken I 2019/20, CXXXVIII, B.

BRIEF VAN DE VOorzITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR FINANCIËN EN VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/ LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Minister van Financiën

Den Haag, 17 april 2020

In haar (digitale) vergadering van 14 april 2020 besloten de leden van de commissies Financiën en Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om in schriftelijk overleg te treden met de regering inzake het Nederlandse Stabiliteitsprogramma 2020 en het Nationale Hervormingsprogramma 2020.⁴ De leden van de commissies hebben met belangstelling kennisgenomen van beide programma's die betrekking hebben op het Europees Semester. De leden van de **GroenLinks**-fractie wensen u in dit kader vragen te stellen. De leden van de **ChristenUnie**-fractie wensen u eveneens vragen voor te leggen, waarbij de **FVD**-fractie zich heeft aangesloten. Een gelijklopende brief als deze is aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat verstuurd.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met grote interesse kennis genomen van het Nationale Hervormingsprogramma 2020 (NHP 2020) en het Nederlandse Stabiliteitsprogramma 2020 (NSP 2020). De Coronacrisis heeft, zoals het kabinet ook schrijft, grote impact op de mensen, de economie en de overheidsfinanciën. De gevolgen laten zich nog niet onmiddellijk in robuuste cijfers vatten, zoals het kabinet terecht opmerkt. De leden van de fractie van GroenLinks gaan ervanuit dat de regering het parlement hierover op een later moment nader informeert en daarbij ook zal aangeven welke conclusies het kabinet trekt uit deze crisis. Voor wat betreft het noodpakket heeft het kabinet dat al inzichtelijk gemaakt. Het is te begrijpen dat nu alle aandacht uitgaat naar het snel ontwikkelen en realiseren van trefzeker beleid om burgers in nood te helpen. Wat betreft mogelijke directe steun voor het bedrijfsleven dringen de leden van de fractie van GroenLinks erop aan dat dit goed geconditioneerd wordt (haircut aandeel/obligatiehouders, emissie reductie etc).

De leden van de fractie van GroenLinks vragen de regering om voor het zomerreces het parlement te informeren over de (eerste) lessen die het kabinet wenst te trekken uit de coronacrisis en welke structurele beleidsreactie daarbij hoort. Het is behulpzaam als het kabinet daarbij aangeeft of en zo ja, op welke wijze de agenda's van het huidige NHP2020 en NSP2020 daarbij worden geraakt. Kan het kabinet dat toezeggen?

De leden van de fractie van GroenLinks merken tenslotte op dat zij van harte hopen dat het kabinet de noodzakelijke transitie naar een duurzame, inclusieve economie en samenleving als centraal onderdeel ziet van de beleidsreactie. Dat vraagt op het terrein van duurzaamheid (met name klimaat en biodiversiteit), naast krachtig kaderstellend beleid (beprijzen en normeren), een goed gerichte duurzame investeringsagenda waarmee nieuwe werkgelegenheid kan worden gerealiseerd en nieuwe duurzame bedrijfsinvesteringen mogelijk worden. Het feit dat de Minister van Economische Zaken en Klimaat de open brief van de Europese ministers, verantwoordelijk voor milieu en klimaat, heeft ondertekend,

---

⁴ Bijlage bij Kamerstukken I 2019/20, CXXXVIII, C; Bijlage bij Kamerstukken I 2019/20, CXXXVIII, B.

beschouwen zij als een betekenisvol teken dat vervolg verdient.⁵ Ook op het terrein van een inclusieve arbeidsmarkt moeten stappen worden gezet, zo laat deze crisis zien. Verder zijn de leden van de fractie van GroenLinks nieuwsgierig naar initiatieven om de gezondheidszorg te versterken. Tenslotte hopen de leden van de fractie van GroenLinks ten eerste dat het kabinet zich maximaal inspant voor meer internationale solidariteit, vanwege de drastische gevolgen van de Corona-crisis voor de meest kwetsbare landen en mensen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het Nationaal Hervormingsprogramma en het Stabiliteitsprogramma. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de regering aan te geven wat de status is van beide programma's in het licht van de coronacrisis. Hoe relevant zijn de aangeleverde programma's en hoe valide zijn de onderliggende doelstellingen? Kan de regering hier in brede zin op reflecteren?

De leden van de commissies Financiën en Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien de beantwoording van de gestelde vragen graag uiterlijk 1 mei 2020 tegemoet.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Frentrop

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en
Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

---

⁵ «Twaalf EU-landen tegen Timmermans: Maak meer klimaat-haast», *Dagblad Trouw*, 3 maart 2020.

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN
KLIMAAT**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 april 2020

Bijgevoegd vindt u, mede namens de Minister van Financiën, de antwoorden op de door de fracties van GroenLinks en de ChristenUnie gestelde vragen over het Nationaal Hervormingsprogramma 2020 en het Stabiliteitsprogramma 2020 (kenmerk 166569.02u).

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met grote interesse kennis genomen van het Nationale Hervormingsprogramma 2020 (NHP 2020) en het Nederlandse Stabiliteitsprogramma 2020 (NSP 2020). De Coronacrisis heeft, zoals het kabinet ook schrijft, grote impact op de mensen, de economie en de overheidsfinanciën. De gevolgen laten zich nog niet onmiddellijk in robuuste cijfers vatten, zoals het kabinet terecht opmerkt. De leden van de fractie van GroenLinks gaan ervanuit dat de regering het parlement hierover op een later moment nader informeert en daarbij ook zal aangeven welke conclusies het kabinet trekt uit deze crisis. Voor wat betreft het noodpakket heeft het kabinet dat al inzichtelijk gemaakt. Het is te begrijpen dat nu alle aandacht uitgaat naar het snel ontwikkelen en realiseren van trefzeker beleid om burgers in nood te helpen. Wat betreft mogelijke directe steun voor het bedrijfsleven dringen de leden van de fractie van GroenLinks erop aan dat dit goed geconditioneerd wordt (haircut aandeel/obligatiehouders, emissie reductie etc).

De leden van de fractie van GroenLinks vragen de regering om voor het zomerreces het parlement te informeren over de (eerste) lessen die het kabinet wenst te trekken uit de coronacrisis en welke structurele beleidsreactie daarbij hoort. Het is behulpzaam als het kabinet daarbij aangeeft of en zo ja, op welke wijze de agenda's van het huidige NHP2020 en NSP2020 daarbij worden geraakt. Kan het kabinet dat toezeggen?

De leden van de fractie van GroenLinks merken tenslotte op dat zij van harte hopen dat het kabinet de noodzakelijke transities naar een duurzame, inclusieve economie en samenleving als centraal onderdeel ziet van de beleidsreactie. Dat vraagt op het terrein van duurzaamheid (met name klimaat en biodiversiteit), naast krachtig kaderstellend beleid (beprijzen en normeren), een goed gerichte duurzame investeringsagenda waarmee nieuwe werkgelegenheid kan worden gerealiseerd en nieuwe duurzame bedrijfsinvesteringen mogelijk worden. Het feit dat de Minister van Economische Zaken en Klimaat de open brief van de Europese ministers, verantwoordelijk voor milieu en klimaat, heeft ondertekend, beschouwen zij als een betekenisvol teken dat vervolg verdient. Ook op het terrein van een inclusieve arbeidsmarkt moeten stappen worden gezet, zo laat deze crisis zien. Verder zijn de leden van de fractie van GroenLinks nieuwsgierig naar initiatieven om de gezondheidszorg te versterken. Tenslotte hopen de leden van de fractie van GroenLinks ten eerste dat het kabinet zich maximaal inspant voor meer internationale solidariteit, vanwege de drastische gevolgen van de Corona-crisis voor de meest kwetsbare landen en mensen.

Antwoord

Zoals vermeld bij de aanbidding van het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) 2020 en het Stabiliteitsprogramma (SP) 2020, is het nog te vroeg om de gevolgen van de coronacrisis in kaart te brengen met robuuste cijfers. Het gebrek aan deze cijfers maakt het eveneens lastig om uitspraken te doen over de lessen die het kabinet wil trekken uit de coronacrisis. De structurele doelstellingen van het NHP en Stabiliteitsprogramma blijven relevant. De landspecifieke aanbevelingen in het NHP laten juist tijdens deze crisis zien waar kwetsbaarheden liggen in de Nederlandse economie. Het kabinet blijft daarom aandacht besteden aan structurele doelstellingen, zoals die op het gebied van duurzaamheid.

De Europese Commissie publiceert in mei 2020 op basis van het ingediende NHP en het Stabiliteitsprogramma landspecifieke aanbevelingen voor 2021. Deze aanbevelingen zullen, in tegenstelling tot de aanbevelingen van 2020 die gepubliceerd werden op 5 juni 2019, rekening houden met de gevolgen van de coronacrisis. Het kabinet zal een reactie hierop delen met de Kamer. Het NHP en het Stabiliteitsprogramma gaan tot slot niet over de gezondheidszorg. Deze reactie zal dan ook niet ingaan op initiatieven om de gezondheidszorg te versterken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het Nationaal Hervormingsprogramma en het Stabiliteitsprogramma. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de regering aan te geven wat de status is van beide programma's in het licht van de coronacrisis. Hoe relevant zijn de aangeleverde programma's en hoe valide zijn de onderliggende doelstellingen? Kan de regering hier in brede zin op reflecteren?

Antwoord

De Europese Commissie wil, net als Nederland, ondanks de bijzondere omstandigheden graag zo veel mogelijk vasthouden aan de bestaande tijdslijn en procedures voor het Europees Semester. De uitwisseling van informatie is immers essentieel voor coördinatie van macro-economisch beleid in de Europese Unie.

Nederland ondervindt net als andere lidstaten de negatieve gevolgen van de coronacrisis. Meerdere lidstaten hebben aangegeven dat het aanleveren van het NHP 2020 en het SP 2020 voor de deadline van 30 april 2020 door de coronacrisis niet haalbaar is. De Europese Commissie is daarom flexibel geweest met de vereiste inhoud van het NHP. Lidstaten kregen de keuze om aangepaste beknopte of uitgebreide programma's in te dienen.

Gezien het uitgebreide afstemmingsproces met onder andere de verschillende verantwoordelijke beleidsdepartementen, de verplichte parlementaire behandeling en de onzekerheden rondom de ontwikkeling van het coronavirus, heeft Nederland ervoor gekozen om het NHP en het SP in de huidige uitgebreide vorm te verzenden. Het kabinet zal bij de Europese Commissie aangeven dat het NHP de situatie van voor 1 maart 2020 representeert, en het SP de situatie zoals weergegeven in het Centraal Economisch Plan 2020. Als bijlage bij het NHP zal een beknopt overzicht worden meegestuurd van de nationale maatregelen die Nederland neemt om de economische gevolgen van de coronacrisis aan te pakken. Het Stabiliteitsprogramma 2020 beschrijft de economische scenario's voor de coronacrisis die het Centraal Planbureau op 26 maart publiceerde, en geeft een overzicht van de maatregelen uit het noodpakket.

De onderliggende doelstellingen van het NHP en het Stabiliteitsprogramma blijven relevant. De landspecifieke aanbevelingen in het NHP laten juist tijdens deze crisis zien waar kwetsbaarheden liggen in de Nederlandse economie, zoals op het gebied van flexibele arbeidcontracten, zzp'ers en andere kwetsbaren op de arbeidsmarkt. Het kabinet zal zich daarom ondanks de coronacrisis blijven inzetten voor het behalen van de structurele en lange termijn doelstellingen.